

ANTOINE HENNION:
„THE PASSION FOR
MUSIC: A SOCIOLOGY
OF MEDIATION“

aleksandar mihalyi

Unatoč brojnim muzikološkim izdanjima vrlo se rijetko pojavljuju knjige koje svojim tankočutnim promatranjem pojava izazivaju vremenom sve snažnija preslagivanja u svojem području djelovanja. Kako je riječ o muzikologiji i temama koje su u domeni interesa svakog našeg čitatelja, preporuka je neizbježna tim više što se u rekordnom vremenu nakon objavljivanja temeljem referiranja brojnih autora pokazuje nužnom za razumijevanje današnje glazbene scene.

Pojednostavljeno, riječ je o ulozi medijatora koju je precizno oslikao Antoine Hennion. Za razliku od posrednika (intermedijatori) koji su, kao prenositelji, tek pasivna sredstva u tuđim (marketinškim ili trendovskim) rukama, medijatori imaju sposobnost izraziti ono što prenose, redefiniiraju, ponovno razvijaju, preslože, ali i aktivno djelovati na širem, ne samo striktno muzikološkom planu, odnosno oni štite i dignitet struke. Ili kako to Francuzi vole reći: jedni su robovi, a drugi slobodni građani. Bili bismo, odmah, za njih! Ali upravo njihovom ulogom, preciznije, zabludama koje su mijenjale tijek glazbe uspostavljanjem vrijednosnih sustava i prioriteta, bavi se knjiga francuskog sociologa glazbe Antoinea Henniona „The Passion for Music: A Sociology of Mediation“ u izdanju Ashgatea. U njoj su na engleski prevedeni revidirani tekst Hennionove disertacije „La Passion Musicale“ i eseji koji su bili nastavak promišljanja, odnosno polemika, tj. poziva na diskusiju na istu temu. U ovom prikazu fokusirat ćemo se na tekstove vezane uz ranu i baroknu glazbu.

Hennion izriče brojne sumnje na rad i ulogu današnje muzikologije i iznosi detaljna pojašnjena tvrdnji. Razumijevanje povijesti glazbe nije tek razumijevanje pojava njezine polifonijske, harmonijske i ritmičke kompleksnosti već i razumijevanje kontinuiranog procesa pojednostavljanja. Također, povijest glazbe je prepuna serija loših, ili prije „lažnih“ rasprava, s ponavljanjem stalno jedno te istih argumenata između glazbenika koji se opredjeljuju prema osjećajima i onih koji se opredjeljuju „razumom“, odnosno ispravnije rečeno onih koji su skloniji ekspresiji naspram onih koji su skloniji formalizmu. Posebno je interesantno nepristrano predstavljanje svih putova između nas i glazbe koje su ispisale dvije suprotstavljene grupe: modernisti i barokisti (tako su nazivani sljedbenici povijesno obaviještenih izvedbi), koje donekle iznenađuju brojem i imenima učesnika. Naime, tako veliki broj respektiranih učesnika i česta radikalnost tvrdnji zaslužili bi studiju za sebe jer nije riječ samo o ukusima već i o metodici tumačenja. O tome smo često pisali na stranicama WAM-a pri predstavljanju novih diskografskih izdanja ili portreta nekih od aktera glazbene scene, primjerice, kada smo se upoznavali s „dramatično“ novim tumačenjima baroknih remek-djela koja su nas ostavljala u najmanju ruku rezerviranima zbog obrazloženja i obilovala su selektivnim referiranjem, sektaškim tumačenjima i netrpeljivošću naspram onih „drugih“. Marketing je očito činio svoje!

S druge strane, usporena kristalizacija koja je unifikacijama i usuglašavanjem vodila stvaranju glazbenih institucija, muzikologije, pa i notnog pisma ili partitura, tijekom i nakon klasičnog perioda eksplodirala je 1970-ih u monumentalnim zvukovnim postignućima bajkovite

romantičarske imaginacije (Stokowski, Karajan, Klemperer). Ni u ovom slučaju nije nedostajalo konzistentnosti tumačenja, pa čak ni toliko snažne vizije da smo govorili o dirigentima kao koautorima (sjajne transkripcije Stokowskog ili monumentalna tumačenja Klemperera). „Poštivanje“ izvornika nekada je (u XIX. stoljeću) bila stvar ukusa, pa se, primjerice iz Bacha, sveudilj izvlačila metafizičnost i priznavala tek gruba razina razlikovanja francuske, talijanske i njemačke tradicije. Pritom su se rijetko čule integralne izvedbe simfonija, koncerata ili opera. Tek su sakralna djela vezana uz blagdane doživljavala čestu realizaciju. Ne zaboravimo da danas slušamo pročišćene verzije dobrano formatirane prema kapacitetima nosača zvukova - obredni i ceremonijalni aspekt gotovo je u cijelosti odsutan. Naravno, rekonstrukcija socijalnog aspekta je nemoguća - u ranu glazbu uglavnom uranjamo direktno iz XXI. stoljeća.

Jesu li barokisti odnijeli pobjedu nad modernistima? Imamo li sada konzistentan i nesporn pristup ranoj glazbi? Ako je odgovor na oba pitanja niječan ili barem obzirno suzdržan, kao što piše na mnogim mjestima u ovoj knjizi, nesporna je barem zdvojnost slušatelja. O svemu tome nailazimo u knjizi na podosta detaljnih odgovora. Ipak, izbjegava se diskvalificiranje jedne ili druge strane, kao i frakcija među barokistima. I mi smo na stranicama WAM-a često spominjali da su među brojnim divergentnim povijesno obaviještenim izvedbama razlike tolike da ih je nemoguće uspoređivati jer, zahvaljujući kvalitetnoj interpretaciji (a redovito je o takvima bilo riječi), svaka ima svoje mjesto i zaslužuje određeni respekt. Drastične razlike u broju izvođača, odabiru instrumentalista, tempa, ornamentiranja i poštivanju repeticija redovito su

popraćene konkretnim izvornicima i praksom. Nameće se odgovor: problem nisu stvorili skladatelji, nego okolnosti u kojima su se oni ili interpreti tog vremena našli pri konkretnim izvedbama! Određene procedure i navike Hennion vezuje uz dominantne ukuse regija, društava i vremena. Također, kada je riječ o barokistima, on uz bok pogrešnim pojednostavljenjima modernista stavlja marketinška manipuliranja diskografskih kompanija. Podjednako su mu sumnjivi interpreti i muzikolozi na obje strane zbog prilagođavanja svojih istraživanja potrebama njihovih hipoteza, a s obzirom na to da je područje krcato kontradikcijama, lako im je bilo „zbunjivati“ nas adresante. Ne manje interesantna je i primjedba o stvaranju novih izvođačkih praksi ili diljem knjige višestruko osvrtnje na Bachov opus. Modernisti su stvorili sliku o Bachu kao skladatelju koji je stvarao brižno osmišljen opus. Praksa govori donekle suprotno jer su mnoga djela izvođena u raznim sastavima i prigodama: od Zimmermannovog *caféa* do dvorova i crkava, te su za tu svrhu i prilagođavana.

Hennion posebno naglašava i jednu dragocjenu ulogu diskografske industrije. Naime, donedavno nedokučivi objekti (tonski zapis glazbovanja) mogu sada, zahvaljujući studijskoj ili koncertnoj snimci, najzad putovati kroz vrijeme i prostor kao trajni dokumenti. Barokisti se, ističe Hennion, ponajviše oslanjaju baš na same tonske snimke kao krucijalnog medijatora.

Istaknuli smo tek dio zanimljivosti glede brojnih dvojbi koje prate suvremenog slušatelja a koji u ovoj knjizi dobiva precizne odgovore od pronicljivog znalca. Hennion ga fokusira na bitno, osiguravajući čvrstu bazu solidnog znanja koja će nam omogućiti lakše praćenje glazbenih događanja, a knjigu možete naručiti u Zagrebu po korektnoj cijeni.